

Nika Zupanc

la femme hystérique

BESEDILO: MANCA KRNEL. FOTOGRAFIJE: ARHIV AVTORICE

Niko sem najprej poznala po zvenu visokih pet, ki so v stanovanju nad nami vsako jutro zganjale svoj accelerando, jo nato v klimaksu frekvence nesle na hodnik in nadalje prekoptljale vsako stopnico posebej od devetega nadstropja do pritličja. Takrat Nika še ni bila znamka, brand, bila je pa popolna. Moj oče me je pogosto vprašal, ali morda poznam »tisto« gospodično, mama in jaz pa sva občudovali njeno disciplino, fokusiran, žareč pogled in nabrušen jezik. Nekako takrat, ko sem visoke pete osvojila tudi sama, je Nika postala velika. S svojim avtorskim, pronicljivim, prepričljivim, domišljenim in scela inovativnim oblikovalskim delom je dregnila tako globoko, da sta jo najprej v svoje vrste sprejeli oblikovalski superznamki Moooi in Moroso, letos pa je njeno visoko artikularano žensko zbadljivost podprl še Superstudio Piu, jo povabil na milanski pohištveni sejem in jo dokončno izstrelil med zvezde. O tem, kaj jo najlepše boli, kaj pomeni vse ali nič, kdaj v življenju si je smotrno privoščiti prašiča in kaj pomeni Mr Big, sva si delno zaradi razseljenosti in delno zato, ker si rože pač kupujeva sami, pisali ... in nisva kofetkali, čeprav bi lahko zagreli kuhalnik Mrs. Dalloway.

Draga Nika, 20. aprila se predstavljaš na sejmu Salone del mobile v Milanu, letos prvič z lastnim razstavnim paviljonom. Bajе okrog tebe vse vibrira, kako si pa ti? Zdaj že dobro.

Kaj je Superstudio Piu?

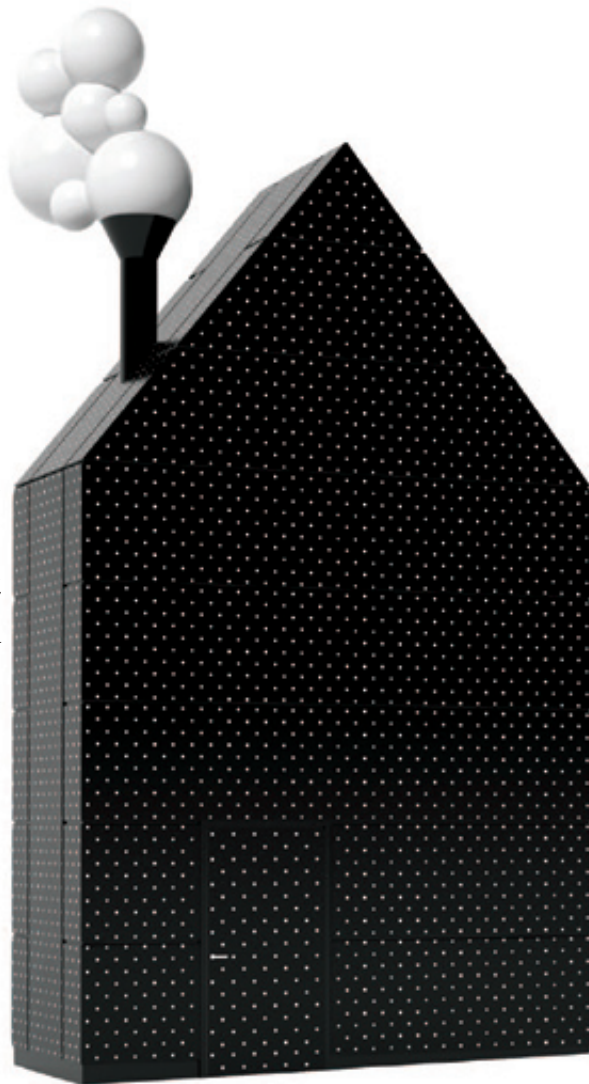
Superstudio Piu je institucija z močnimi koreninami, ki ustvarja zvezde in prinaša drugačen pogled na pohištveno oblikovanje – pa tudi na samo razumevanje oblikovalskih sejmov in tednov oblikovanja.

Na sejmu imaš odlično lokacijo, si tik pri vhodu.

Kakšno je pričakovanje?

Jaz grem vedno in v vseh stvareh na vse ali nič. To je precej uporabna in preprosta logika, saj znotraj nje ni nobenega pričakovanja, ker obstajata le dva možna izhoda. Če ni eno, je drugo, in to veš že vnaprej, zato tako rekoč ne moreš biti nikoli prav zares razočaran ali pa posebno presenečen.

"Vedno in v vseh stvareh grem na vse ali nič."

INSTALACIJO THE DOLL HOUSE JE NIKA ZUPANC POSTAVILA V USTVARJALNEM SODELOVANJU S PODJETJEM TRIMO IN PRI TEM UPORABILA ŠTEVILNE ARHITEKTURNE IN OBLIKOVNE MOŽNOSTI, KI JIH PONUJA NJHOV NAJNOVEJŠI MODULARNI FASADNI SISTEM QBISS BY TRIMO.

V modi so sejmi namenjeni predvsem iskanju novih kupcev, ti naročijo določeno število oblek, te potem pelješ skozi izdelavo v njihove trgovine. Kakšne so poti od prvega prototipa do izdelave v produktnem oblikovanju in katero si ubrala ti?

Poti od prvega prototipa do končnega izdelka so dolge, kompleksne, pogosto zelo veliko stanejo in nikakor ni nujno, da se tudi srečno končajo. Z modo je skoraj nemogoče vleči vzporednice, ker gre v pohištvenem oblikovanju za povsem drug ritem, ki ga narekuje tudi narava proizvodnje. Pri modi imamo večinoma opravka z blagom, z nitjo in s šivanko, sezonami, pri produktnem oblikovanju pa gre za spekter materialov s povsem različnimi lastnostmi, ki vsaka zase zahtevajo zelo različne in različno drage tehnologije in produkcijske ter posledično tudi trženske prijeme. Mladi oblikovalci s prototipi tako večinoma predvsem opozarjajo nase, saj je to edini relevanten in učinkovit način, da lahko pokažejo in dokažejo svoj talent. V tem smislu mladi oblikovalci potrebujejo podporo javnosti, podporo države ali razsvetljenega investitorja, kajti le tako lahko ustvarjajo stroko. Le tako lahko ustvarjajo in izumljajo brez kompromisov, ki bi jih morebiti morali prezgodaj sprejemati v kakšnem konzervativnem okolju. Moji projekti so vedno naleteli tudi na razumevanje na ministrstvu za kulturo, ki je, predvsem letos, prepoznalo pomembnost razstave v Superstudiu Piu in projekt zato velikodušno podprlo. Velike, resne produkcije pa se praviloma začnejo in končajo v objemu »velikih« podjetij, mednarodnih »playerjev«, ki pišejo zgodovino sodobnega oblikovanja. Ti so namreč tisti akterji, ki razumejo pomen oblikovalske ideje in tako s svojo izbrano in relevantno, včasih prav zato drzno in tvegano produkcijo razvijajo oblikovalsko stroko, ustvarjajo trende in spreminjajo naše razmišljanje.

Glede na to, da si očarala tudi globalni superznamki Moroso in Moooi oziroma gospode, ki stojijo za njima, prve z lučko Lolita, druge s sedalom Tailored Chair, očitno odlično provociraš. Kateri od svojih kvalitet pripisuješ največ zaslug za ta uspeh?

Ker gre pri realizaciji oblikovalskih idej večinoma tudi za zelo velike finančne vložke, po mojem mnenju in izkušnjah obstaja samo ena kvaliteta, ki ti lahko prinese uspeh: talent in trdo delo, ki se nedvomno zrcali v avtorskem, pronicljivem, prepričljivem, domišljenem in scela inovativnem predmetu oziroma oblikovalski ideji. V predmetu, ki z zase značilnim faktorjem X prepriča sam zase, brez podpisov, brez zvez, brez lepih pogledov in očarljivosti, brez marketinških trikov in kar je še takega. Najbrž se sliši idealistično, ampak pri meni se je zgodilo ravno tako. In to najmanj dvakrat. Prvič z Marcelom Wandersom, ki je v moje delo ugriznil sam od sebe, ne da bi se osebno sploh srečala, in drugič z gospo Patrizio Morso, ki danes velja za eno najvplivnejših producentk v pohištvenem oblikovanju. Tudi mrs. Dalloway je nastala zato, ker se je najprej rodila zanimiva ideja. Šele potem misel, da bi postala pravi Gorenjev izdelek, ta je na koncu tudi pomagal soustvariti letošnjo zgodbo v Superstudiu Piu.

Inštalacija The doll house na vhodu v tvoj paviljon – plod sodelovanja s Trimom – je sijoče črna, kot se seveda spodobi zate in kot se spodobi za letošnjo zgodbo »la vie en rose«, je tudi pikčasta pa še perle se kadijo? Kdaj so hiše za punčke postale kinky (angl. kinky - žgečkljiv)?

Kar se tiče mene, so hiše za punčke kinki že od nekdaj. Toda na tem mestu je bistveno vprašanje, kaj sploh so »doll houses«. Prizorišče osvobodjene ženske želje ali zlate kletke za normaliziranje v kriterije patriarhalno ukrojene družbe? Moja pikasta hiša je tako predvsem označevalec za sinonim vsiljene vloge, ki jo ženske, pa seveda tudi moški, v družbi igramo in smo jo v veliki meri zavestno tudi sami prevzeli nase. Prav zato ne gre za hišo, arhitekturo, ki bi implicirala žensko ukročenost, temveč gre za podobo hiše, ki to ukročenost problematizira. Do skrajnosti očiščena podoba hiše s pikastim vzorcem, dimnikom in monumentalnim, svetlečim se biserno belim dimom v strokovnem smislu implicira odsotnost arhitekturne forme, saj gre za arhetipsko podobo hiše, ki je v realnosti sodobne arhitekture nesprejemljiva. Ta podoba je za modernistično in sodobno arhitekturo prekršek, napaka, ki s formalne oblike objekta preusmerja pozornost na simbolno raven. Zato je v vsem svojem blišču konceptualna poteza, ki hoče spodkopati molčeč sporazum prevladujoče oblikovalske in arhitekturne estetike – ter seveda sociološke vzorce, ki jih slednji implicirata. Prav zato občudujem drznost in pogum Trimove ekipe, ki je takšno, da ne rečem nenavadno in tvegano idejo podprla tako resno in s takšnim navdušenjem in jo celo prepoznala kot odlično platformo za svetovno premiero svojega novega fasadnega sistema Qbiss by trimo.

”Ko nekdo v tvojo prvo(!) idejo, v tvoj prvi izdelek brez vprašanj in kompromisov investira vsote, ki se končajo s petimi ničlami, je pač to skoraj tako, kot če bi ti v Benetkah pri Condoniatu kupil diamantni prstan.”

»I will buy flowers myself« je naslov zadnje družine izdelkov, torej nadaljuješ z bolečimi zgodbami junakinj in fetišizacijo vsega, kar obdaja njihovo vsakdanjost. V kateri bolečini najbolj uživaš?

Užitek je že po definiciji boleč, zato prav vsi pravi užitek tudi malo bolijo. Če ne prej, pa takrat, ko se jim odrečeš.

Bodo tvoje junakinje kdaj postale junaki? In ali mr. bigi radi trkajo na bleščeče se panelke?

Naj se sliši še tako nekonsistentno, vendar: moje ustvarjanje je zelo intuitivo, fragmentirano, podrejeno drobnim, majhnim vsakdanjim stvarim, ki me zbodejo in tako zbudijo potrebo, da skozi svoje delo vsebine, ki smo jih najbolj vajeni, postavljam pod vprašaj. Zato ne gre za junake ali junakinje, temveč za vprašanje, ki ga slednje ali slednji znajo dobro zastaviti. Stvar navdiha torej ali kot bi dejali pravi psihoanalitiki: la femme histerique. Kar zelo gre tudi k dejstvu, da me, če ne bi verjela, da mr. bigi trkajo na »glossy« panelke, tako rekoč kot ustvarjalke sploh ne bi bilo. Pa četudi trkajo večkrat zapored.

Kako to da si ženske, ki te inspirirajo, torej Scarlett, Clarisso, Ano in Margot, z vsemi njihovimi emancipatornimi atributi vred zapakirala nazaj v hišo za punčke, »doll house«?

S Scarlet in Clarisso površne opazovalce mečemo na finto, saj smo prav namenoma postavile podobo hiše, ki ne more nikogar prevarati, da gre za resnično hišo, saj je zakrita za masko ikone, znaka, ki govori kvečjemu o tem, da emancipacija še zdaleč ni končana. Vsaj v oblikovalski

SVETILKA LOLITA
MOOOI. 2008

MIZICA SCARLET

ZIBELKE
BORIS,
VLADIMIR IN
ALEXANDER

"Moje ustvarjanje je zelo intuitivo, fragmentirano, podrejeno drobnim, majhnim vsakdanjim stvarjem, ki me zbodejo in tako zbudijo potrebo, da skozi svoje delo vsebine, ki smo jih najbolj vajeni, postavljam pod vprašaj."

ZOFA PHONIQUE

stroki ne. Ta doll house je v resnici njihov upor. To je upor, ki brezsravno, naravnost in s prstom kaže na vrednote tihe večine, ki še niso artikulirane in zato kar kličejo po tem, da bi jih nekdo vendarle artikuliral. In ja, priznam, me zanima, kaj bi rekla Virginia Wolf. Bi razumela? Bi se strinjala? Za Scarlet me ne skrbi tako, zanjo je jutri vedno nov dan.

Rezano vrtno cvetje, barva najlonk, bleščice, biseri, pike, lak za nohte, perle, zlata pudrnica ... petdeseta, nazaj za štedilnik in v svilene pižamice ali se mi samo zdi? Ni slabo, svilenke in kuhanje obožujem.

Manca, poglej še enkrat. Na kuhalniku Mrs. Dalloway boš zelo težko skuhalo za eno družino – tisto, kar implicira, je prav nasprotno od tistega, kar ponuja na prvi pogled. To je kuhalnik, ki ti s svojo fizično strukturo enostavno ne pusti, da bi te zamikalo, da se samorealiziraš kot vzorna gospodinja, žena in mati. Ravno nasprotno. In prav od tod tudi ime, Mrs. Dalloway – s šopkom rezanega cvetja vred, ki podpira povsem drugačno gesto od tiste, ki jo ponuja vizualni učinek. Gre vendarle za rože, ki si jih kupiš sam! In tako je tudi s kožno barvo, barvo nogavic. Če je takšne barve punčka iz celuloida, je to eno, če pa je takšne barve avto, klasični falični simbol, je to nekaj povsem drugega. Jaz pač rada in namenoma problematične vsebine zavijam v klišejske, lepe, arhetipske podobe: v podobe, ki veljajo za izrazito feminilne, frfotave, narobe razumljene. Se mi zdi, da, potem ko jih doumeš, boljjo na takšen zelo lep način.

Je novi Gorenjev kuhalnik dovolj majhen za v torbico?

Kot kakšno posebno dragoceno LP ploščo ga lahko pospraviš v vsako malo večjo torbo, čeprav je še vedno dovolj velik, da si na njem skuhaš govejo juho, ko te kje sredi Pariza zagrabi nostalgija ali pa rdeča groza, pred katero se ne moreš več skriti niti pri Tiffanyju.

Kaj praviš o Oru Itu?

Ni moj tip.

S tvojimi alpskimi zibelkami ti je uspelo preseči status quo v oblikovanju otroških premičnin. Zakaj misliš, da se je oblikovanje otroškega pohištva zataknilo nekje med roza za punčke in modro za fantke vedno zabuhlih kvazi ergonomskih oblik, in ali misliš, da bo zibelkam Boris, Vladimir in Alexander končno uspelo zavzeti naše domove?

Upam da bo zibelkam uspelo vsaj malo, ker bi bilo fino, če bi lahko počasi začela od svojega dela tudi živeti. Zdaj niti niso več alpske, preoblečene v A- teste in zahtevne standarde so postale zelo minimalistične. Kakšen bi si upal celo trditi, da so zelo

INTERVJU

retro in da so se oddaljile nazaj v dobri stari modernizem. In ker so tri in ker so v resnici fantje, ki jim potrošniška družba, dokler je še naokrog, bolj leži kot meni, jim bo morda celo uspelo. Otroško pohištvo se je, tako kot še marsikaj drugega, zataknilo tam, kjer se je, prav zaradi vrednot, ki jim večina rada tako nekritično sledi. Zaradi vrednot, o katerih ne razmišljamo, ker nam za to v sodobnem načinu življenja primanjkuje časa, ker odplačujemo posojila, si želimo nove avtomobile, še lepše obleke, bolj napeto kožo, ožje boke, mlajšo ženo, uspešnejšega moža. Ne vsi, večina pa vendarle.

Katere tvoje izdelke že prodajajo in za katere se ti najbolj zdi, da jih še bodo?

V bistvu z letošnjo pomladjo na trg prihajajo prvi pravi kosi. Lučka Lolita bo na policah trgovin že aprila, tako tudi tailored chair, ki ga bo Moroso na milanskem sejmu predstavil kot končni izdelek. Ob njiju bo moč kupiti tudi moje pernatu omelo, ki je prvi nelimitiran kos iz kolekcije La femme et la maison. Zares sta tudi že svetili lučki, ki sem ju oblikovala za Vertigo Bird, kuhalnik Mrs. Dalloway pa bo v Gorenju na voljo enkrat jeseni in jaz mu napovedujem zelo svetlo prihodnost. Za Scarlet, Tapisserie, Phonique in Konstantina pa so odprte še prav vse možnosti. Jih bom malo pustila, da si sami poiščejo svojo usodo. In potem je tu še en kupček osnutkov in narisanih idej, ki bodo, upam, presenečali v letu 2010. Čeprav se v resnici trudim, da bi se realizirale samo zamisli, ki so relevantne, dobre, ki ljudem prinašajo nekaj novega, četudi povsem na sporočilni ravni. Včasih se mi pač oblikovanje, ki v svojem bistvu vedno producira nekaj novega in tako oblikuje tudi nove prihodnje smeti, zdi sporen poklic, posebno na planetu, kjer je onesnaženje v vseh oblikah ključni problem.

Katerega od produktivnih oblikovalcev rada vidiš?

Najraje vidim Marcela – uf, kako sem iskrena. Pa ne kot oblikovalca, bolj kot ustvarjalca, kot človeka velikih in brezkompromisnih gest. Ah, ja, moja čustva do Mooija so pač zelo kompleksna. Ko nekdo v tvojo prvo(!) idejo, v tvoj prvi izdelek brez vprašanj in kompromisov investira vsoto, ki se končajo s petimi ničlami, je pač to skoraj tako, kot če bi ti v Benetkah pri Condoniatu kupil diamantni prstan. Za vedno. V dobrem in v slabem. Sicer pa pri svojih prijateljih rada vidim brate Borroullec, morda Toma Dixona. In črnega švedskega divjega prašiča izpod peresa Front. Da bi jih videvala doma, to pa ne. Bi se mi zdelo nekako čudno, nekako preveč krvoskrunsko. Doma se tako trudimo biti zelo zenovski, bazični in zadržani. Čeprav pazim, da nas ne zanese nazaj v modernizem. Morda bi si pa prašiča vendarle morali privoščiti.

Kaj te v bistvu motivira, da si si zastavila tako velik projekt?

Ljubezen do življenja. Trma. Uporništvu. Disciplina.

Kako ti pri vsem tem uspe biti mama?

In kateri kos je možev favorit?

Sem pač vse hkrati. Mama. Nika. Hči. Nič nisem samo »poleg« ali »ob«. In pazim, da nisem nikjer popolna. Da mi ne bi spodrsnilo, tako kot je spodrsnilo Sylvi Plath. Moj mr. big ima pa po mojem najraje Lolito. Je bil zelo zraven, ko sem jo risala in ustvarjala, med nekimi prvomajskimi počitnicami, na kuhinjski mizi s plastičnim prtom z rožastim vzorcem v sposojenem »socialističnem« vikendu na hrvaški obali. Čeprav tega ne prizna in čeprav brez njega marsičesa sploh ne bi bilo. »He is the man behind.«

MINI KUHALNIK
MRS. DALLOWAY
JE NIKA ŽUPANČ
OBLIKOVALSKO RAZVILA
POSEBEJ ZA GORENJE.

”Če je takšne barve punčka iz celuloida, je to eno, če pa je takšne barve avto, klasični falični simbol, je to nekaj povsem drugega. Jaz pač rada in namenoma problematične vsebine zavijam v klišejske, lepe, arhetipske podobe: v podobe, ki veljajo za izrazito feminilne, frfotave, narobe razumljene“

OTROŠKI AVTOMOBILČEK
KONSTANTIN BETA